

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tariful cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă

DR. A. VLAD, IN DIETĂ

Curajosul deputat național al Dobrei, dl. Dr. Aurel Vlad, aflându-se de luni în săptămâna asta în Pesta, a asvêrlit ear' câteva bombe între furioșii patrioți din dietă, făcând să se simtă, că între cei 400 de deputați soviniști, se află și un Român adevărat, care nu suferă să-i fie hulit neamul, fără să-l apere cu îndârjire și cu cinste!

Vézând cum rabiții soviniști sunt siliți să iee notă de protestele unui neam, care își ridică glasul prin rostul unui singur deputat vrednic, — tot mai mult ne cuprinde o adâncă părere de rău asupra faptului, că nu avem acolo un grup întreg, puternic, compact, care să se ridice ca un singur om la privilegiile de acestea și să facă să răsună protestul neamului românesc contra atacurilor brutale și neomeneste ale guvernului, și cu regret ne închipuim ce efect, ce răsunet ar avea păsirea bărbătească a lui!

Un cuvânt mai mult, ca bărbății nostri ce doresc mărirea neamului, să-și facă odată seamă cu situația, să hotărască ruperea cu pasivitatea, și să facă să trimitem în dietă nu un Dr. Vlad, ci macar douăzeci!

Azi, că avem unul singur bun și vrednic, și trăsăltă inima în fiecare Român iubitor de neam, când îi aude glasul ridicat cu o noare pentru națiune, spunându-le celor ce se cred stăpâni pe noi, adevăruri cari le zdrobesc urechile, — dar mi-te când ar fi acolo atâta deputați câți ni-s'ar cădea se dăm și ar lupta la fel, — ce însuflețire ar trezi în popor, ce avânt moral al națiunii!

Doamne, adu cât mai curând acele zile, că altfel prea se vestejesc în noi sufletele, ca țarinele altfel bogate, dar lipsite de picurii recriminatori ai ploilor întăritoare!

Dar să revenim la obiect:

În ședința dela 4 Iulie nou (Luni) era la vorbă jidanul botezat Szatmáry Mor, ales, spre rușinea lor, de Românii din Bihor, și el ataca guvernul pentru-că nu-i desul de aspru în politica față de naționalități (de Români, Slovaci, Sârbi), căci, zicea tăiatul împrejur patriot, *naționalitățile ne sunt dușmane!*...

Aci Dr. A. Vlad îndată i-a întrerupt vorba în gură, întrebându-l indignat: — „De când?”

Răspunsul l-a dat altul, Nessi Pál, zicând: „Cui îi arde casa?” (Adecă: „acela vorbește căruia îi arde casa” sau: chiar acela întreabă, care se simte vinovat de vorba ce s'a zis!)

Dr. A. Vlad ripostează: A mea casă nu arde! Dar' arde a D-voastră! Dacă vor veni alegătorii nemți și valahi, țî-or da ei răspunsul la asta!

Olay Lajos: Cum cutezi să vorbești așa aici! Rușine și infamie a vorbi așa ceva în parlamen-

tul unguresc! Aici nu e ertat să vorbești astfel! (Zgomot mare. Strigăte din toate părțile: Infamie!).

Președintele: (Sună clopoțelul:) Cer liniște, domnilor deputați! Rog pe dl. Olay, să nu întrerupă.

Olay Lajos: (lovește furios cu pumnii pupitrul). La o astfel de vorbire, nu se poate răspunde cu sânge rece! *Afară cu el!* Cum cutează să vorbească aici așa? Rușine, infamie! *Valahule! Marș afară!*

Dr. Aurel Vlad: Pe mine alegătorii m'au trimis aici, și eu am loc aici! (Zgomot mare în toate laturile).

Szatmári Mór: Domnul deputat s'a provocat la alegătorii mei valahi. Să-și-o însemne, că aceia sunt buni patrioți, nu-s' de-o pănură cu D-sa!

Aurel Vlad: Vom vedea!

Szatmári Mór: Deunăzi domnul deputat a ținut aci o vorbire, care a plăcut tuturor.

Olay Lajos: A sedus! N'a vorbit sincer!

Szatmári Mór: Aici sunt bărbăți cari vorbesc deschis și sincer, așa se vede, d-ta nu așa a-i făcut! (Așa-i în stânga).

După aceea ovreiu, și-a terminat discursul, mai spunând între altele, că planul de lege alui Berzeviczy îl mulțumește, dar' nu e destul atât, trebuie mers și mai departe! (în sugrumarea școalelor adecă).

Aurel Vlad. Cer cuvântul în chestie personală. Cu privire la declarațiunea lui Szatmári Mór, că toate naționalitățile, sunt dușmane statului ungar...

Szatmári Mór: Nu e adevărat! asta n'am zis-o! Poftim și cetește!

Aurel Vlad: Voiu ceti-o. Și cetește din vorbirea lui Szatmári după protocolul stenografilor: „Am ajuns acolo, că aci acasă, dușmanii statului: *naționalitățile*, să pun la tot pasul față în față cu statul!”

„Din aceste cuvinte a dlui deputat, zice Dr. Vlad, am înțeles, că dsa trage la îndoială patriotismul tuturor naționalităților din țeară! și de aceea l'am întrerupt în semn de protestare, că ce vor zice alegătorii săi români, când el în dietă vine și-i zugrăvește ca pe niște dușmani ai statului?”

„Intreruperea mea a vrut să fie o protestare contra acelor bănueli generale, cari nu stau în consonanță cu cuvintele de mai târziu a domnului deputat, — pentru-ce îi și socotesc această vorbă a lui, mai mult așa, că l'a luat gura pe dinainte!”

„Iar pentru aceea, că eu prin o astfel de întrerupere, am protestat contra acelei bănueli, cred că n'am meritat apostrofarea vehementă cu care a sărit asupra mea deputatul Lud. Olay, ceea-ce alt-fel corespunde firii lui. Ba să vede că și Szatmári mi-a înțeles rău cuvintele, că de aceea s'a întors spre mine și a strigat: în dieta ungurească trebuie să vorbească omul sincer, — și această sinceritate e condiția principală, în care dreptate are și dl condeputat. Dar prin asta dsa vrea să zică, că eu în o altă vorbire a mea nu mi-aș fi exprimat sincer gândirile.

Apoi, on. dietă, patriotismul, așa cred, e datorința fie-cărui cetățean al statului, și cu acela n'are să se bată nime'n piept, căci împlinirea datorinței nu e titlu de fală pentru nimenea. (Mișcare și strigăte în stînga extremă: Patriotism maghiar!) Eu nu cunosc de cât un patriotism, precum am și o singură patrie! Și într-un-cât dl condeputat vrea să scoată din cuvintele mele înțelesul, că eu nu-s aderent al ideii de stat maghiar, apoi da, e adevărat, că eu adict al acelei ideii de stat, pe care d. e. condeputatul baron Bánffy, o reprezintă și care culminează în aceea, că toate naționalitățile trebuie să stîrpească din țeară, — adict al acestei ideii de stat nu sunt!

I. Hock: Asta-i!

A. Vlad: Nu sunt și nu voi fi!, pentru-că eu de la strămoșii mei mi-am moștenit numele, și m'am născut Român; (O voce din stînga: Nu te-ai născut Român, în Ungaria te-ai născut Ungur!) Dr. Vlad: Și sunt mândru pe aceea, că sunt Român! (Altă voce din stînga: te-ai născut cetățean maghiar.) Dr. Vlad: Da, m'am născut cetățean ungar, dar după naționalitate sunt Român, și națiunea nu mi-o voiu tăgădui-o nici odată! (Zgomot în stînga!)

L. Olay: On. dietă! Eu așa cred că aici suntem în dieta ungară. Aici fie-cine trebuie să fie Maghiar și credincios ideii de stat maghiar. Eu conced că aici poate să vină și un deputat de altă naționalitate, dar el aici trebuie să țină înaintea ochilor tot ideea de stat maghiar, și în clipita când păcătuiește contra ideii de stat maghiar, din clipita aceea el nu mai are loc în această dietă, și ne vom îngriji, ca nici să nu mai aibă loc! (Aprobări vii între Kosutisti).

Dr. Vlad: On. dietă!

Președintele: Sub ce titlu vrea dl deputat să vorbească?

Dr. Vlad: Ca să reflectez în chestie personală lui Olay. Dacă L. Olay crede, că după această declarație a lui, mă va clătina pe mine în convingerile mele (zgomot în stînga!), că eu nu mi-oiu mai da expresie convingerilor așa precum le simțesc, — apoi tare să înșală.

Olay: Încearcă-o!...

A. Vlad: Să rămân aici cu totul singur cu ideile mele, cu convingerea mea, dar pe acelea mi le voiu apăra tot-deauna cu bărbăție!

Olay L.: Probează numai. Vei vedea-o!

Președintele închide ședința pe 5 minute.

Am redat acest incident întreg, după chiar foaia oficială a parlamentului, — mai ales pentru-că un ziar de-al nostru, care când e vorba de deputatul Dr. Vlad îi place să caute pete în soare, scria și el, după cutare fițuică jidovească, că Dr. Vlad s'ar fi declarat „aderent al ideii de stat”, — pe când vorbirea lui autentică redată de numita foaie, dovedește chiar contrarul, că chiar prin declarațiile dsale foarte bărbătești, france și neexceptabile, a aruncat tăciune aprins în paele patriotice kosuthiste și banfiste și liberale și de toate!

*

Iar' în ședința de Mercuri, 6 Iulie n., deputatul Dobrei a

luat parte la discuția generală asupra budgetului, vorbind cu multă pătrundere și bărbăție.

Temeinica dsale vorbire, care va face cele mai bune impresii la toți oamenii cu judecată calmă, — o dăm cetitorilor »Libertății« întreagă, în broșură, alăturată la acest număr. E tradusă conștient și după notițele stenografice și foaia de publicațiune a dietei, și controlată de însuși dl deputat.

Convocare.

Invit prin aceasta pe toți alegătorii dietali din cercul electoral Dobra, precum și pe toți locuitorii cercului, cari se interesează de afacerile publice din cerc, cum și de afacerile generale din țeară cari privesc și cercul, — să iee parte la

adunarea de alegători

ce se va ținea la Dobra **Duminecă 4/17 Iulie a. c. după prânz la orele 3.**, pentru a asculta **darea de seamă ce o voiu presenta alegătorilor mei asupra situației politice și asupra activității mele în parlament.**

În aceeași adunare se va pune desbaterii și hotărîrii alegătorilor, ținuta ce trebuie să o manifestăm față cu noul plan de lege ce va veni în curînd în desbateri în dietă, privitor la reforma învățămîntului în școalele populare, dându-se privilegiu alegătorilor înșiși, a-și manifesta simțimintele lor.

Budapesta în 7 Iulie n. 1904

Dr. Aurel Vlad
deputat dietal al cercului Dobra.

Naționalitățile, pe-o mână!

Precât aflăm, între deputații naționaliști a celor 3 naționalități fruntașe ale țerii: Români, Slovaci și Sârbi, sunt în curgere pertractări și înțelegeri, asupra modului cu ar avea a purcede la fel toate cele 3 naționalități față cu primejdiosul plan de lege a sugrumătorului de școale confesionale Berzeviczy.

Vrednicul deputat al Dobrei e la locul său, la consultări. Pagubă că față cu Slovaci și Sârbi, e deocamdată singur, ca reprezentat parlamentar autorizat și competent al Românilor.

Congregație.

Vicișpanul comitatului Hunedoarei convoacă pe ziua de 15 Iulie n. congreagație extraordinară la Deva după un program de 80 puncte, — cele mai multe afaceri comunale, cereri și recursuri.

Între rescriptele altor congreagații adresate celei a noastre, vedem: Cereea orașului Kassa, ca osemintele lui Rákoczy II. să fie așezate în Kassa, — a comit. Vas pentru îmbunătățirea competențelor medicilor cercuali; — a comitatului Cenad, pentru a se adresa dietei cerere, să aducă lege prin care repausul de Dumineca să fie estins și asupra crășmelor, adacă: *crășmele și ori ce fel de locuri de vânzare de beuturi, să stee Dumineca*

închise, ca și bolțile! La punctul acesta din urmă trebuie să dăm cu toții ajutor, doar să cere și de comitatul nostru acest lucru, pe care din toată inima am dori să-l vedem întrupat!

O propunere vrednică de toată atenția!

Dl Dr. Eugen de Lemény publică în „Tel. Rom.” din Sibiu o serie de articoli, sub titlul: „Cum să ne apărăm?” contra atacului ce se îndreptează de guvern asupra școalelor noastre prin noul seu plan de lege?

Articli d-lui Lemény culminează în propunerea cu care apare în articolul III. D-sa, după-ce constată că guvernul nu ne poate statifica școalele, pentru-că n'are mijloacele materiale de lipsă și nici oamenii cu cari se umplă atâtea posturi, zice:

„Statificării învățămîntului popular îi stă deci în cale impotența materială și intelectuală a rasei maghiare.

„Ajunși odată la cunoștința acestui adevăr, este evident, că nu noi avem să ne temem de statificarea institutelor noastre culturale, ci guvernul trebuie să fie neconștient cu frica în oase, că într-o bună dimineață, urându-ni-se de șicanele și vexările la cari și până în ziua de astăzi am fost în de-ajuns espuși din partea organelor administrative, vom include toate școalele noastre populare și toate preparandiile, notificând guvernului că, după-ce instituttele noastre de învățămînt, din punct de vedere al creșterii naționale, și-au pierdut pentru noi toată valoarea, nu ne mai simțim îndemnați a suporta și pe mai departe sarcina atât de grea a instrucțiunii publice, care în fine numai și numai pe stat îl privește; și atunci guvernul ar fi silit să se îngrijească de instrucțiunea publică a celor 3 milioane și mai bine de Români, cari locuiesc astăzi pe teritorul Ungariei, și cari până în ziua de astăzi din banii lor proprii au primit instrucțiunea elementară!

„Dreptul de a purta sarcini îl are și măgarul; noi însă trebuie să le dovedim guvernanților nostri, că nu suntem măgari: trebuie să-i facem să înțeleagă, că ori-ce sarcină adevărată, care s'ar încerca a ni-se impune, fie în modul cel mai afabil, o aruncăm pe spatele aceluia care a făcut încercarea!

„Sunt deci de părere, că ambele noastre episcopate, mai bine împreună, dar' și fiecare pentru sine, să redacteze și să înainteze un memorandum, în care să se declare categoric, că pentru cazul dacă nunitul proiect ar ajunge la valoare de lege, fără ca să suferă modificări esențiale în ce privește instrucțiunea limbii maghiare și a dreptului de control și ingerință a guvernului, atunci ambele confesiuni române sunt decise să *închidă toate școalele populare* până acum de ele susținute, și în consecință și preparandiile, ne mai avînd lipsă de ele.

„O să-l pună pe Măria Sa în mare măsură pe gânduri amenințarea cu închiderea a 4000 de școli populare, o amenințare, care realizată fiind, ar însemna pentru guvern o catastrofă culturală ne mai pomenită în viza modernă a statelor europene!”

„Inchiderea școlilor noastre populare ar însemna sistarea totală și pe un șir mailung de ani a învățământului popular într-o mare parte a Ungariei, pentru-că ani vor trece până va isbuti guvernul să ridice 4000 școli comunale sau de stat, și până când va avea la mână atâtea puteri didactice, câte sunt de lipsă pentru aceste instituții!”

Ștefan-cel-Mare.

Pe ziua de 16 Iulie n. s. pregătesc în Bucovina zile de înălțătoare sărbători. O națiune întreagă va fi reprezentată la mormântul unuia din cei mai mari fii ce a avut neamul, la mormântul Voevodului Moldovei, Ștefan-cel-Mare și sfânt, reînviind povestea vieții lui glorioase și aducându-i prinosul de recunoștință din partea rîndului de azi de oameni.

Vor fi de față trimișii Românilor din toate țările pe unde se află neam românesc, proslăvind pe marele Domn prin vorbiri și închinări memoriei lui.

În preșară se începe în biserica din Putna serănda și privegherea prescrisă, apoi Sămbătă în 16 Iulie n., se va sărbătorii sf. Liturgie și parastasul, va pontifica însuși Metropolitul Bucovinei Dr. Vladimir de Repta, ear' Dr. Onciul, profesor universitar în București, va ține vorbirea istorică.

După aceea va urma un dejun, oferit oaspeților din partea comitetului aranjator, parte în locuința Prea Cuvioșiei Sale igumenului Teofil Patras, parte în grădina mănăstirii.

Pe la orele 4 se va continua sărbătoarea, executându-se mai multe cântări ocazionale.

Comitetul aranjator s'a pus în înțelegere cu conducerea trenurilor, ca să pue la dispoziția publicului călător un tren separat din Cernăuți la Putna

FOIȚA

O dragoște.

de V. E. Moldovan.

I.

Cornel Mărginean, ficeorul popii din Bănești, urma cursurile universitare, la drepturi, în Pesta. A terminat anul al patrulea și de două săptămâni era acasă, la părinți. Satul lor, ascuns la poalele munților, era tăcut și plictisitor. Tatăl său, preotul, îndată ce isprăvea cu cel din urmă „aleluia”, pleca la câmp, unde cogașii așterneau pături lângă pături iarba fragedă, băteau coasa, care se cânta prelung, și lucrurile sfinte le pomeneau cu puțin măgulitoare epite, singura satisfacție a omului năcăjit.

Preuteasa culegea, ziulica toată, păstăi de fasole verde, le rupea coada și le pune în căldare. Apoi curăța crastaveți mari, ca niște pepeni, îi tăia, pune apă și oțet peste ei, — apoi alerga după cuibare, dând atenție deosebită cotcorăzitelui găinilor. Pe urmă, la cotet. Când venea scoafa cu paiul în gură, se uita îngrijată spre sfințit, că oare nu vine ploaie? Apoi, ca o bună gospodină, se certa ceasuri întregi cu servitoarea. Asta-i mania femeilor cari încep se bătrâneasca.

Dacă nu s'o ouat găina cea gal-

și din Ițcani la Putna, cu bilete tour-retour cu preturi moderate. Comitetul a făcut toate pregătirile posibile pentru adăpostirea și ospătarea unui număr mai mare de participanți.

E această o sărbătoare pioasă și nevinovată, încât guvernul austriac și cel local bucovinean, nu numai că n'au aflat nimic vinovat, ori neiertat în ea, ci îi fac chiar ușurări pe cât se poate.

Singur guvernul unguresc, stând sub valul beat de șovinism al zilelor dela noi, s'a atins cu mâni pângărite și de această sărbătoare, oprind pe tinerii români universitari a lua și ei parte la sărbătorile dela Putna!

Că fapta și pornirea aceasta a guvernului unguresc și a agenților sei, produce scârbă chiar și în inimile unor unguri mai liberal cugetători, — ne-o dovedește un incident din Cluj, descris de o foaie de acolo („Kolozsvári Ujság”). În numita foaie cetim:

Răsvrățitori români, la poliție. Poliția noastră (ungurească) e cunoscută nu numai în patrie, ci și în afară, de prostiile ei. Numărul acestora l'a sporit acum o nouă faptă.

Să știe anume că Românii vor sărbătorii la Putna, în 16 Iulie, aniversarea a 400 de ani dela moartea celui mai mare principe a lor, alui Ștefan-cel-Mare. Pentru sărbătoarea asta se pregătesc și Românii chujeni, și au pornit între sine o colectă pentru o cunună. Colecta asta o face Teodor Boca, oficiant de asigurări și cand. de adv. Romul Sécășan.

„Poliția noastră a denumit pe cei doi domni, altfel nevinovați, de „răsvrățitori”, și l'a citat. Ieri au fost ascultați la căpitanul suprem, spunându-li-se că s'puși sub acuză pentru adunare de bani pentru demonstrație națională neiertată.

„Noi (dela aceea foaie adecă) nu suntem ceva mari prietini ai Valachilor, — dar' atunci când e vorba de dreptate, nu ne uităm la aceea, că Român ori Ungur e acela, căruia i-să face nedreptatea.

„Tot mai pentru aceea, noi osândim rîvna prea mare a poliției, care prin astfel de purtare, de fapt dă material Românilor de a se plînge de prigonirea lor! Nu-i iertat să cauți pete și în soare! *Pietatea națională trebuie cinstită*, fie ea a Românului, a Sasului, a Slovacului, ori a Sârbului!

bănă, servitoarea-i de vină. — Dacă nu mîncă vițelul, — asemenea.

Dacă plouă, dacă ninge, dacă o dor pe preuteasă bătrănuțele, ori o gîdilă vr'un purece subsuori, — servitoarea-i de vină.

Era harnică preuteasa și de gură și de mîna. De gură: și la vorbă și la mîncare, de mîna: și la lucru și la bătae!

Cornel citea tolănit pe iarbă, sub frăgarul din grădină.

Când începea mamă-sa cu cearta, însemna pagina și pune cartea la o parte. Știa, că până isprăvește preuteasa, poate să fumeze, comod, o țigaretă. Iar când se potolea furtuna în bucătărie, citea mai departe. În sat nu erau alți intelectuali, decât notarul Vecseryés care, din nenorocire, era — maghiar.

Notarul era tînăr și cinstit. Ca puținii între consfingeni lui.

Când trecea pe la poartă, se oprea. „Ce-ți face ficeorul, Doamnă preuteasă?” Preuteasa tresărea în bucătărie, lua o ștergură să se șteargă pe mâni și eșea în curte.

„Bine! Dle Notar, bine! Învață mereu. Și acu-i în fundu grădinii!”

— Să-i spuși să mai vie pe la mine! Di ce se ascunde mereu? Doară-i om tînăr! Amîndoi vom petrece mai bine vremea. —

— Că i-o spune, Domnule Notar, da ști cum fi Cornel. Tot cu nasu 'n carte, toată ziua.

Ear' Boca și soțul alt păcat n'are, decât că vor să pună cunună pe mormântul unui mare principe al națiunii lor!”

Așa scrie ziarul maghiar. Și noi n'avem de adaus, decât, că, decât căpitanul de poliție din Cluj, înzécit mai păcătos e stăpînul seu, guvernul din Pesta și rectorul universității din Pesta, cari n'au uici atîta simț superior pentru dreptate și corectitate, cât modestul scriitor dela micul ziar din Cluj!

Asfalt.

(Urmare și fine).

După-ce am arătat care e asfalt veritabil, și care nu, să vedem dară cum stăm cu asfaltul în orașul nostru?

Precum se poate ori-și-cine convinge „asfaltul” cu care lucrează la noi, n'ue veritabil, ci un numai un asfalt măestrit, care apare ca un amestec de rășină de cătran, și rășină de brad, cu cătran de cărbune de peatră. Acesta va fi vara la soare foarte moale, ear' iarna în scurt timp va crepa; prin crepături se va strecura apa de ploie în betonul de desupt, și urmarea va fi că, așa-zisul „asfalt”, se va cojbi și va recere reparaturi peste reparaturi.

Ca asfaltul să devină mai frîngurii, va ajuta și aceea împrejurare, că apa de pe streșine e lăsată să curgă simplu pe suprafața asfaltului, ea va inunda trotuarul, va sta în gropițe lângă petricele, va intra sub petricică și mai ales iarna, prin înghețare, o va scoate din loc și așa bucățică cu bucățică să va stica masa întreagă de „asfalt”.

Afară de câteva puține străzi ale orașului nostru, celelalte, *nici nu se potrivește pentru trotuaruri de asfalt*, pentru-că: e mare înclinarea dela deal la vale, pentru-ce apoi va fi foarte primejdios să umble omul, alunecând ușor! Earna se va strica ușor acest asfalt, mai ales pentru-că fiind îngheț, toată lovitura care se va da pentru a crepa și curăți gheața, va crepa și acest asfalt.

Spre seară a venit și preotul dela câmp. Cornel îi citea gazetele, pe la-ța din grădină. În casă nu puteau citi de gura preutesii. Că ea, asculta ce asculta, apoi, venindu-i în minte ceva, alerga pe-afară, iar când se întorcea, pretindea să înceapă de nou, dela început, că perduse firul.

Aldată, Cornel pornea de dimineață cu pușca pe umeri, la vînat.

Străbătea codrii după căprioare, ori se pune de vorbă cu ciobanii, la stîna. Le învêta doinele, să pătrundea de melancolia lor și venind spre casă, umplea condrul cu vaetul lor duos.

El înțelegea motivul pentru care doinele ardelenesti sunt atît de plîngătoare.

Când în liniștea somnuroasă a sării îi pătrundeau la inimă accentele îndepărtate a fluierului, pornea prin grădină și o lua și el pe doina:

„S'a întors frunza pe tîu,
„Binele s'a întors în rîu;
„S'a întors frunza pe baltă,
„Rîu 'n bine nici odată”.

Atunci gândirea lui se întuneca și în strălucirea ochilor lui negri și bunătăcioși, să oglindea, ca o poveste tristă, durerea întegă a neamului nost obedit.

Când toți Românii ar fi simțit atît de mult durerea sclăviei, neamul nost s'ar fi stîns demult, de jale, ca neamul de indigeni din America, poporul: Jnca.

Precum am scris mai sus, materialul cel mai bun pentru pardoseală, este asfaltul, dar' acela să fie *de cel veritabil* și nu artificial, fals, ca la noi.

Nue adevărată nici acea vorbă, că eventual canalisînd, peste asfalt mai ușor se pot repara defectele canalului, de oare-ce leșpezile de peatră se ridică și se așează mai ușor ca asfaltul. Dar' „asfaltul” acesta nu va fi nici tînător. Lespedea de peatră e cu mult mai țînătoare decât asfaltul artificial!

Trotuarul cu asfalt va fi tare primejdios în strada Vîntului unde chiar e în lucrare, apoi în strada Apei, pe o parte a drumului țerii, etc., unde locul e înclinat.

Apoi ca să corăspundă pe deplin menirii sale, asfaltul recere o îngrijire neîntreruptă.

Are să fie zilnic măcar odată măturat. Că să nu se înmoaie preatare în călduri și să nu iradieze prea tare căldură trebebaremi de 2-ori pe zi udat. În timp de ploaie are să fie apa măturată de pe el; apa de pe streșine să curgă sub el pe stradă, în canaluri; aceste canaluri au să fie curățate ca să se scurgă apa, nu cum se țîn canalurile cari ar fi să conducă apa streșinilor, sub trotuarul cel bun de peatră, dar' la cari în multe locuri apa curge peste el fiind canalurile astupate. De-i lăsa așa și la canalurile pentru trotoarele de asfalt, vai de lume. Earna trotuarul are să fie într'una măturat și presărat cu năsip, altfel în străzile înclinate nime nu va umbla pe el!

La aceea poți să silești pe tot proprietarul, ca să măture trotuarul, dar' gunoiul măturat de pe el pe stradă, cine-l va căra, mai ales în străzile acele cari nu sunt măturate nici-odată?

Apoi mai este a se hotări timpul, când au să fie măturate trotoarele, seara după ce a venit acasă cireada de biboarce, sau dimineață după-ce a plecat turma de porci? De oare-ce și la aceasta împrejurare avem să fim cu grijă.

Am văzut eu și în alte orașe

Atunci, preuteasa mergea să-l aducă din grădină.

— Ți urit, Cornel?

— Ba nu, mamă!

— Di ce nu te duci în povești la notaru, că-i om de omenie și te-o chemat?...

— Nu mă duc!...

Preuteasa murmură încet și nu-l înțelegea.

II.

Trecură alte două săptămâni și în sat se schimbă toate.

Venise Contele dela Pesta, pe câte-va săptămâni, la moșie, cu o droaie de oaspeți. Pentru persoana lui, veniră câțiva prietini bătrâni, tovarăși la „tarock”, pentru contesa, nevasta lui, câțiva căpitani burlaci de la husari, iar pentru unica lui fată, pentru Elza, o gardă întreagă de cavaleri liniși, locotenenți și sublocotenenți de husari, — între alții: baronul Kalapácsi Bendeguz, cel mai vehement adorator al tinerei contese, locotenent la husari, figură tipică de maghiar, infumurat, caraghios și — colțuros.

Noi Românii zimbim pe sub mustețe, când ne trece pe dinaintea o figură de tagma lui Bendeguz, dar între Maghiari, dînsul era temut și respectat.

La curte era viață animată. Când au sosit cu un lung șir de trăsuri, notarul Vecseryés s'a pus în gală. Era vesel și sălta de bucurie când i-a adus lui Cornel vestea, „că

cu mult mai mari ca orașul nostru, turme de vite, dar' bazaconia aceea, ca biboarcele să vină ceată pe trotoar, numai la Orăștie se poate vedea, cum și aceea, că dimineața porcii se adună în mijlocul orașului, unde stînd grămadă timp mai îndelungat, așteptându-și pe soții mai leneși ce nu s'au sculat încă, și povestindu-și cum au odihnit, — infectează jurul caselor. În acele orașe cari se respectează, vitele și porcii se mîna mai repede, și nu 1 om mîna 80 de biboarce, ci mai mulți, cari grijesc, ca ele să nu poftescă pe trotoare; tot asemenea se mîna și porcii mai repede, ca să nu infecteze străzile, ear' mai târziu asfaltul, ba nici nu se simte că au trecut pe acolo.

Am fi avut noi din punct de vedere estetic, mai multe lucruri grabnice de făcut, nu trotoar de rășină. Pentru esemplu canalizarea orașului, căci musturile de gunoaie și lăturile vor fi mai bătoare la ochi lângă trotuarul de asfalt, ca acuma.

E.

CONVOCARE.

Onorații membri ai „Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român” de pe teritorul despărțământului Dobra, precum și binevoitorii și spriginitorii acestei instituțiuni, prin aceasta sunt invitați a participa la adunarea cercuală a acestui despărțământ, care se va ține în comuna Brănișca la 29 Iunie (12 Iulie) a. c. 10 ore a. m. în biserica română.

Obiectele:

1. Deschiderea adunării.
2. Rapoartele comitetului, casarului și bibliotecarului.
3. Alegerea comisiumilor pentru censurarea rapoartelor.
4. Alegerea comisiumii pentru acuitarea de membri și incassarea taxelor.
5. Eventuale disertațiuni, ce se vor insinua conform ș-lui 37 din statute.
6. Rapoartele comisiumilor.
7. Alegerea comitetului cercual pe un nou period.
8. Alegerea a 2 delegați pentru adunarea generală a „Asociațiunei”.
9. Inchiderea adunării.

Pentru comitetul cercual al despărțământului Dobra.

Dobra, la 14/27 Iunie 1904.

Ioșif Morariu,
dir. desp.

Lazar Vraciu,
secretar.

vine Contele cu oaspeți mulți, și cu Elsa, frumoasa amazonă, care pușcă rațele din sbor și călărește ca un hussar!”

Cornel zimbea și zimbetul lui era trist.

Totuși, duminecă, după liturghie, s'a dus cu tatăl său să facă vizita de politeță la curte.

Au fost primiți în salon, cu prietenie și zimbețe.

Popa Mărgineanu, bătrînul, cu barba lui albă, cu pletele cărunte pe umerii lați, care nu știa nici un cuvînt maghiarește și fiul său, gravul, seriosul, erau de tot interesul pentru acești oameni din lumea mare, din lumea — palidă.

Cornel era un tip adevărat de patriciu Roman. Deși sérac, în ținuta lui era o mîndrie îndrîjită, energie războinică, impunătoare. Părea că n'are sufler, că nu știe ce-i zimbetul. Părea că-i odrașna unui neam de voevozi izgoniți din domnie, care își știe ținta vieții: lupta și răzburarea.

Doar ochii, povestitori și triști, țineau contrasul înfățișării lui.

Contesa l'a învitat să petreacă în societatea lor, cât vor fi aici. După ce plecară, părerile sau împărțit în două tabere. Contele și femeile îl aflau interesant și gânditor, ear ceata tinerilor zicea că-i Valach sălbatic, un urs „civilizat” la Budapesta, cu înfățișarea comună a mojiilor.

La câteva zile le-a întors contele vizita. Preotul nu era acasă. Preuteasa

NOUTĂȚI

O cruce pe un loc istoric.

Fruntașul țeran Mihai Dara din Băcăinț, cioplitor de petri, cruci de peatră, etc., având o admirabilă bucată de peatră, cum rar de naltă și de frumoasă, și-a pus de gând, ca din aceea să ridice o cruce frumoasă în marginea drumului de țară ce duce dela Orăștie spre Șibot, și să o sfințească în mod sârbătoresc, fiindcă acel loc e vestitul loc istoric „Câmpul Pâinii” unde, precum știm, Paul Chinezul, Român bănățean, cel mai viteaz oștean al regelui Mathia, Român și el, a venit din Bănat cu oștiri falnice recrutate tot din sinul poporului bănățean, Român întreg, și pe când oștirile lui Batori compuse din Săci, Sași și Români ardeleni, se clătineau și erau pe-aci pe-aci să fie zdrobite cu totul, — a nimerit Chinezul cu voinicii lui și s'a asvirlit ca o furtună în valul de păgâni alui Ali Beg și Iza-Pașa, și i-a spulberat și i-a zdrobit de n'a mai scăpat din 40.000 de Turci, decât 10.000, ear' 30.000 acolo și-au lăsat ciolanele, pe vestitul „Câmpul Pâinii” — și fiindcă pe loc aducător aminte de această bravură a unui mare soldat al patriei noastre, ridicat din poporul Român, e înălțată crucea, — bunul român Mihai Dara a făcut și sfințirea ei în chip sârbătoresc în ziua de 26 Iunie n. Popor din Șibot, din Balomir, din Băcăinț, etc. a eșit afară, unde preotul locului Sim. Săcărea, însoțit de preotul Nic. Suci din Balomir și I. Moța din Orăștie, au servit sfințirea apei și a crucii, ear' cest din urmă a rostit poporului și o cuvântare în duh evanghelic, cu creștinească aducere aminte de părinții și protopărinții nostri reșoși, între cari a condus pe ascultători cu mintea la umbrele mărețe ale acelor protopărinți ai noștri de cari ne amintește Câmpul Pâinii, ca de unii ce cinsti și glorie au câștigat numelui de oștean român și patriei înșasi. Poporul însuflețit a sărutat apoi crucea rugând fiecare pe Dumnezeu să odihnească în pace sufletele acelor bravi de cari în aceea zi adus-ne-am aminte, și să dea sănătate ridi-

se frământa; era emoționată. L'a primit Cornel și se părea că povestesc ceva grav, de sigur, despre pasivitatea Românilor, care atunci își luase începutul.

Când a plecat, l'a poftit de nou la curte, asigurându-l că va fi bine primit de toți.

Pe sufletul lui Cornel era însă, ca de ghiată, un vâl nepătruns și neînțeles. Și-a luat pușca și a plecat de nou prin codri, la munte, la ciobani la doine...

III.

Ce uimit era notarul, când a venit altă zi după Cornel, să-l ducă la curte și nu l'a aflat acasă. — De ce s'a dus? — întrebă el de mama lui Cornel, — de ce-i așa străin de noi? Chiar contesa Elza mi-a spus să-l duc și pe dînsul.

Preuteasa își freca mâinile.

— Nu știu, — zicea dînsa, — așa-i el, fi plac singurătatea, dar mâne am să-l opresc acasă! —

Când a sosit Cornel spre seară, ea s'a pus de nou cu vorba pe lângă dînsul.

— Auzi Cornel, — zicea ea, — de ce fugi tu de oameni? Tu n'ai fost totdeauna așa! Cu cât drag te așteaptă! Ba fata contelui a trimis anume după tine. Ce-or crede dînsii? Ne face așa onoare mare și tu ești ursuz și fugi de lume...

— Nu merg, mamă! — zise Cornel. — Petreacă-și corbii cu corbii. Intre ei mă simt prea străin și nu

cătorului crucii pe istoricul loc, lui Mihai Dara din Băcăinț.

Ca și anul trecut, așa și anul acesta, abonații foii „Libertatea” vor primi trei cărțile gratuite, drept premii abonaților. Anul trecut au primit 2 broșuri curat literare și o broșură cuprinsind prima vorbire mai mare în dietă a deputatului Dobrei Dr. Vlad. Așa va fi și estan. La numărul de față pe lângă vorbirea d-lui Dr. Aurel Vlad dată ca supliment, alăturăm și prima broșură de cuprins curat literar: Nr. 6 din biblioteca „Libertății”, și alte broșuri vor urma, ca premiu 2 și 3 în estan mai târziu.

Dar pentru a putea întîmpina și noi cheltuielile de edare a foii și a bibliotecii ei, rugăm pe onorații nostri abonați a ne trimite de grab prețul de abonament și restanțele ce au față de foaie.

Inteligența română din Dobra și jur face toate pregătirile de lipsă, ca ziua de 17 Iulie n., când deputatul Dobrei, dl Dr. Aurel Vlad își va ținea darea de seamă în fața alegătorilor sei, — pe lângă că va fi o zi de bucurie a revederii alegătorilor cu alesul lor, să fie și o zi de plăcută convenire socială, aranjând pe de seară o petrecere de vară în pavilionul „Husariu” din Dobra. Inceputul la orele 8 seara.

Venitul petrecerii e în favorul școlii române din Dobra.

Fundațiunea Gojdu escrie concurs pentru stipendiile ce le dă pe anul școlar 1904/5, la studenții dela universități, școale militare și școale medii (gimnasii). Concurenții au a-și înainta cererile, înzestrate cu documentele recerute în concurs (vezi Telegr. Rom.) până la 5 August n. la reprezentanța Fundațiunii în Bpesta, VII. Str. Holló 8.

Șovinism. Un barbier român din loc s'a adresat pe o cartă postală cu răspuns plătit unei agenturi dintr'un oraș mai mare din Ungaria. Pe cartă răspunsului plătit, avea scrisă adresa pe nemțește, adică Broos: in Ungarn.

La aceasta, agentura patriotică, se vede neputându-l servi cu ce dorea, i-a răspuns, că până-ce „Broos” e în „Ungaria” până atunci nu-i poate împlini cererea.

Știu de ce, totdeauna îmi vine în minte, că în dosul zimbetelor prietenoase, se ascunde o ură de veacuri, ura dintre două neamuri, cari nu-s născute să se apropie cu dragoste de-olaltă — până-i ceriul. — Fața lor o ved, dar nu le ved inima. Și judecând după trecut, nu-i între dînsii locul tinerilor Români. Ei încearcă să ascundă sub masca politetii rîul ce ni l-au făcut, iar cu prietenia lor vremelnică vreau să ne arăte, că lanțurile cu cari ne-au încătușat, nu-s de oțel, și vor fi de aur când vom uita trecutul nostru, și ne vom încheaga într'înșii...

Popa Mărgineanu, asculta cu evlavie cuvintele fiului său. Și-a recunoscut într'înșii gândurile și dorurile sale... Ochii lui s'au umezit. S'a apropiat șovăind și s'a îmbrățișat feciorul. „Neamul nost nu pere!” își zicea bătrînul, iar preuteasa stetea uimită la o parte.

Na n'țeles, sau nu voia să înțeleagă... (Va urma).

Cântec.

Măriuței lui Dafne.

Iar mândruța... iar vecina!
Bat-o naiba, bat-o vina,
Bat-o vina vinei ei...
Bat-o focul inimei!

Sft. Petru la Feredeou, va fi un privilegiu de plăceri sufletești pentru toți câți vor merge pe aceea zi la numitele scâlzi. Un grup de teologi din Sibiu, aproape tot aceia cari au dat strălucitul concert a doua zi de Crăciun la Orăștie, — vor concerta la Sft. Petru în Feredeou, după un bogat program. Se vor produce anume cu:

1. Marșul cântăreților: C. G. Pombescu.
2. a) Creangă ruptă: I. Vidu.
b) Hora dorobanților: N. Popovici.
3. Răsunetul dela Crișana: I. Vidu Oct. Murășan.
4. Inzădar alerg pământul: G. Dima.
5. a) Tainic se luptă: G. Dima.
b) Mândră dragă sorioară: Kiriak, Oct. Murășan.
6. Pribeagul: Flechtenmacher, S. Popovici.
7. Din șezătoare: I. Vidu.
8. Marș, de I. Murășan.

Cunoscând frumoasa lor producție la Orăștie, nu putem decât să îndemnăm cu toată inima pe cărturarii noștri de pe Valea-Geoagiului ca și de aiurea, să iee parte la acest concert. Se va începe la orele 7 seara. După concert va fi veselă petrecere cu joc!

Restanțele de dare în Ungaria.

După un raport al ministrului de finanțe, restanțele de dare din patria noastră dau un chip de tot trist. Nu mai puțin decât 1957 comune sunt în restanță cu dările, și anume: 88.848 oameni restează cu 6 milioane 333 mii 626 coroane, pe când darea anului a acestor comune face numai 829 mii 900 cor. Aceste restanțe mari sunt deci de pe mai mulți ani, și se înțelege astfel, că punerea dărilor n'a corăspuns cu puterea reală a cetățenilor, pe altă parte n'au avut de unde aduna darea. Acum e vorba să se cerceteze singuraticile restanțe și cari se află că nu se mai pot încasa, să vor șterge.

Cântărețul Nicolae Corfescu, care s'ă dă de „prim-bariton dramatic al operii Regale din București”, concertează azi, Sâmbătă, în Orăștie, după-ce nainte a concertat prin alte orașe din Ardeal, prin Bistrița, Abrud, Brad, Hațeg, etc. Nu știm încă, ce cântăreț e, poate să fie bun cântăreț, una însă genează foarte mult: acest domn vine și se înștiințează în oraș că vea să concerteze. Dacă i-s'ă spune

De când m'a 'ndrăgit vecina
Mi-a furat din ochi lumina...
Cându' una mi-e la ea —
Și mi-e dragă mândra mea! —

— Mândruță rumeoară,
De-i cânta la geam de-sară
Cântă-mi doina de de-mulț,
Că mi-e dragă s'o ascult...

Cântă-mi doina cum știi tu,
Să-mi mai treacă uritu...
Cântă-mi doina mea aleasă,
Să-mi treacă doru' de-acasă! —

Când cânti doina trăgănată,
Jalea-mi trece de odată...
Când cânti doina cu vers lin,
Uit că-s slugă la strein —

Și mă cred în codru drag,
Când ti dă frunza la fag,
Când mijește pajiștea
Și se 'ncinge dragostea! — —

Cântă-mi, mândro, românește,
Inima de-mi potolește,
Că mi-e jale... jale rău,
De jalea neamului meu!!

Cruțu-Delasăliște.

de aproape toți pe câți consultează, că nu-i recomandă să concerteze, nefiind timpul potrivit, că publicul e împrăștiat, că au fost prea multe producții recente, etc. și că să expunea să vedea în fața unei sale goale, — dânsul tot nu pleacă, ci zice că dînsul „nu poate” să nu concerteze, să aibă venit cât de mic. Și începe lipirea de afișe jumătate tipărite, jumătate scrise cu cerusa, și dă-i naștere. Afișele fi sunt mai patriotice decum știm noi pe aici. Aici în Orăștie Ungurii își anunță concertele și teatrele lor pe afișe numai ungurești, Sașii numai nemțești, și Românii numai românești. A trebuit să ne vină dl Corfescu, „prim-bariton dramatic al operii regale din București” să ne învețe, că concerte românești să anunțe pe afișe tipărite paralele românește și ungurește! Și-apoi cântă numai tot singur 9—10 puncte dup'olaltă... Etc.

Peste tot, întreg aranjamentul și presintarea externă a pregătirilor, dl Corfescu le face pe un nivel așa de jos, și cu o astfel de îmbulzală pe capul publicului, ori îl vrea, ori ba, că numai demne de un adevărat artist, care umblă sub pomposul nume de „prim-bariton al operii Regale din București”, nu sunt!

Asupra concertului însuși, vom reveni.

Potop groaznic în Moscva.

În capitala muscălească a fost zilele astea un potop de grindină cum nu s'a mai pomenit! Grindina era mare cât ouăle. Fiecare boabă de grindină cântărea 125 grame. Toate vilele (casele mai ușoare de vară) din jurul orașului, au fost nimicite! Incântătoarea localitate de vilegiatură Liubliino, a perit tot! Pădurile au fost doborâte la pământ. Fabrica de vagoane Mytiszil a fost prefăcută într'o movilă de ruine! Casele de pe câte-va strade ale Moscvei au fost dărâmate! Sub dărîmăturile lor se afla multe cadavre. Locul școlii militare s'a prăbușit; mulți elevi au fost uciși. În cursul lucrărilor de scăpare, mulți pompieri au fost uciși sau răniți. Căpitanul pompierilor Bolondew, a fost omorît de o bucată căzută din cupola bisericii Petru și Pavel. Se continuă scoaterea cadavrelor de sub ruine. Zece biserici au fost rău striccate! Cinci biserici au fost zdrobite de tot. Numărul jertfelor trece peste 300. Tramvae pline de lemne au fost răsturnate! Șesezeci de case din satul Liubliino au fost aruncate în râul Moscva. Zece mii copaci bătrâni au fost desrădăcinați sau ruți! Pagube sunt de mai multe milioane de ruble. Ca la o mie de persoane au fost rănite! Așa ceva nici în istoria groaznicelor furtuni nu s'a pomenit de mult!

În foia numărului nostru de azi, cetitorii găsesc începutul unei pre frumoase și mișcătoare nuvele scrise de dl V. E. Moldovan. E o fericită inspirație, executată artistic, și făcută să strălucească prin coloritul său național sănătos. E copie credincioasă de pe suflul multor tineri cu inimi române nobile și copie a multor suflete din familia române inteligentă, dela sate ca și dela orașe, în cari încă nu s'a incubat floxera cosmopolită ce tînde și spre plaiurile noastre în timpul mai nou.

O recomandăm cu toată căldura cetitorilor noștri, stărîind ca cât mai mulți să se aboneze la volumul „Raze de lună” ce e acuzi gata și din care am scos noi, ca specimen, această nuvelă. Abonamente să primesc și la administrația foii noastre. Cu renoirea abonamentului la foaie, poate fi trimis și prețul volumelor (à 80 cr.) pe care le dorește trimițătorul.

† **Agapia Friedmann n. Mădean**, soția dlui notar Friedmann din Șibot, victimă a unei boale crude, a răposat în 1 Iulie a. c., în etate de 45 ani. În mormântarea a avut loc în 4 l. c. Fie-i țărîna ușoară. Intristatei familii, condolențele noastre.

Moarte. Din Beiuș primim știrea tristă despre încetarea din viață, la 29/15 Iunie septuagenarului Dimitrie Cașolțeanu, grănițer român din Sibiu, de 40 ani, forestier al domeniului episcopiei române din Oradea-mare. Om blând, iubit de poporul

român în mijlocul căruia s'a petrecut viața cu îndemnuri la fapte românești, el lasă în doliu soția cu copii: Adrian publicist, cu copiii; Emil, avocat și profesor; Ion, Louise și soțul Radu Cupariu, profesor, cu copiii; Margareta și soțul Eugen, jude regesc, cu copiii; Victor, Ana, Cornelia și Maria; surori și nepoți, veri, numeroase rude. În veci amintirea lui! Intristatei fruntașe familii, condolențele noastre.

MAI NOU

În ședința dela 7 Iulie ministrul Tisza a ținut o vorbire mare, în care a atins și chestia naționalităților cu destul venin.

Deputatul Dr. Vlad i-a și dat răspuns în ședința dela 8 Iulie (Vineri) zicându-i:

Dl min. preș. a zis în vorbirea sa de ieri, că unii deputați vreau să samente neghină între cetățenii de diferite limbi ai țării, — și a amenințat că va avea el grijă ca acești domni să fie și mai nemulțumiți cu politica lui ca până aci! Ear' fiindcă până acum au vorbit numai doi deputați naționaliști...

Avram Farkas: Aici nu-s deputați naționaliști, numai maghiari!

Dr. Vlad: printre cari am vorbit și eu, afu de lipsă să protestez contra acelei învinuirii, că eu aș sămăna „neghină”, când eu cu date am arătat (în vorbirea sa) că deși ministrul a zis că nu vrea să revizuiască legea de naționalități, de fapt tot o revidează (ciungărește) în parte!

Și aceea am dovedit, că min. președ. nu să ține de politica națională alui Déak, deși se laudă în gură mare cu asta!

După toate astea resping acusa de sămănare de neghină și nu pot cualifica purtarea ministrului președ. de altceva, de cât de amăgire a lumii!

Interpelări în dietă.

Deputatul Dobrei, dl Dr. A. Vlad ne-a avisat, că în zilele astea va interpela în dietă în cauza multelor abuzuri ce se fac de administrația din părțile Iliei și Dobrei, cu poporul român și fiii lui.

Și anume va cere explicări ministrului asupra volniciei cu care s'a închis casina dela Dobra și nu s'a permis deschiderea celei dela Hunedoara, cum și asupra silei ce se face copiilor români să umble la școalele de stat, contra voinței lor, și chiar având ei școli confesionale în loc.

Va fi și făcut deja interpelările. Până la încheierea foii n'avem încă raport asupra lor.

Osândă nimicită.

Se știe că pandurul Hôhn dela Ilia, a pedepsit greu pe dl I. Gavrilă, măestru faur în Lăpușnic, pentru-că d-sa ar fi pus steagul tricolor național român, de Paști pe o colină în fața bisericii. L'a pedepsit numai pe vorba renegatului Ilieș, care zicea că așa crede că dl Gavrilă e cel cu „vina”.

Aflăm acum că judecătoria din Ilia, în lipsa de dovezi, a nimicit osânda volnică a fisolgăbirăului. Notarul Ilieș din Lăpușnic, când a auzit, a gălbenit de ciudă și a amezit și a căzut ca mort în cancelarie, încât a trebuit să verse pe el vre-o 3 ciubere de apă rece ca să-l trezească. Săracu de el!

AVIS

pentru proprietarii de mașini de îmblătit.

În înțelegere cu ceialți economi din Cugier, adresez proprietarilor de mașini de îmblătit recerere, să ne trimită oferte, că cu ce % ar voi a lua îmblătirea de grâu în comuna noastră mare?

Avram Oltean
proprietar în Cugier (Kudzsir).

Convocare!

Acționarii institutului de credit și economii »Isvoruk« ce se va înființa în Ilia-Murășană, sunt rugați prin aceasta a se prezenta la *adunarea generală de constituire* ce se va ținea *Duminecă în 24 Iulie* st. n. la 2 ore p. m. în cancelaria domnului Dr. Stefan Rozvany din Ilia-Murășană.

Restanțierii sunt rugați a plăti suma de 12 cor. de acție cât mai în grabă.

Pentru fondatori:
Dr. Stefan Rozvany.

Pentru economi!

În vara aceasta mai mult ca oricând, economii trebuie să îngrajească a produce nutreț nou, pe cât pot, până în toamnă!

Foarte potrivit spre acest scop e să samene

sămënță de mohor

În locurile rămase goale (d. e. în miriști, ori în locurile de cucuruz necrecute), — precum și

napi de miriște,

cari sămănate încă acum în grabă, până în toamnă dau o frumoasă recoltă de nutreț, cât un fânaț bun!

Atât sămënța de mohor cât și de napi de miriște, se află de vânzare cu prețuri moderate în prăvălia mea:

1—1

Ioan Rob
comerciant, Orăștie.

Local foarte potrivit

pentru
crășmă și prăvălie!

Crășma lui Lipták

În colțul stradei Romoșelului și a Fabricii, în punctul principal al trecerii, unde se întâlnesc 6 uliți, din cauze familiare, e grabnic

de vânzare!

Localul constă din 5 odăi, cușină, 2 camere, 2 pivniți, cușinărie, grajd și alte edificii secundare.

Există de 26 ani cu drept de crășmărit și cu boltă, cu drept de vândut tutun și sare.

A se adresa în casă. 1—1

Un comis

și
un învățacel de prăvălie.

În prăvălia de manufactură, specerie și colomiale a subscrișului, află aplicație numai decât

un comis.

Primesc totodată un învățacel din casă bună, cu câteva clase gimn. ori civile, să cunoască pe cât se poate și alte limbi pe lângă limba română.

Teodor Doboiu

comerciant
în Seliște (Szelistye, Szeben m.)

(3—3)

Editor și redactor responsabil Nicolae Opreșiu.

Realitäten-Markt - Têrg de imobile,

Cel-ce vrea să fie orientat asupra mișcării comerciale a tot felul de realități, asupra moșiilor, pădurilor, minelor, morilor, caselor, etc., ce sunt de vânzare sau se caută spre cumpărare, — acela să aboneze foaia de informațiuni și ținare în evidență asupra acestei mișcări:

ce apare în Orăștie, în trei limbi: nemțește, ungurește și românește, paralel. Abonamentul 6 cor. pe an; 1 număr singur 60 fileri.

Editor:

Carol Gross

Orăștie, Str. Dealului 11.

1—1.

„ARDELEANA“

inst. de credit și economii, în Orăștie.

AVIS.

Să face cunoscut, că Direcțiunea institutului de credit și economii „Ardeleana“, a decis a introduce unele nouă ușurări pe seama clientelei sale, și anume:

Incepând cu 1 Iulie n. 1904:

1. la împrumuturile *hipotecare și la cambiile cu acoperire hipotecară*, cari sunt sub 500 cor., se vor socoti numai interesele de 8% *fără ori-ce alte taxe ori proviziuni!*

2. la împrumuturile *hipotecare și la cambiile cu acoperire hipotecară peste 500 cor.*, se iau numai 7%, iar proviziunea se reduce la jumătate (dând astfel cel mult 1/2%).

3. *Cambiile comerciale* se escomptează cu *numai 7%, fără ori-ce alte taxe*, și se admit și pe 6 luni.

4. La celelalte cambii încă *s'a redus proviziua la jumătate.*

5. La depunerile spre fructificare vechi, rămâne procentul vechiu (5%), iar după depunerile nouă se vor solvi în viitor numai 4 1/2%, plătind institutul și darea pentru ele.

Orăștie, în Iunie 1904.

(3—3)

Directiunea.

Sz. 182—1903. tlkvi.

Arverési hirdetmény kivonata.

Az algyógyi kir. jbiróság mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy az „Ardeleana“ pénz és hitelintézet végrehajtatónak Daszkel George lui Petru és tsa. végrehajtást szenvedők elleni 260 K tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyben az algyógyi kir. jbiróság területén levő Nagy-Almásan fekvő

a nagy-almási 554. sz. tjkben A f

1 rend	1697, hrszra	21 K
	1698	
	1723.	
2 „	1967 „	12 „
4 „	9482 „	1 „
5 „	9484 „	14 „
6 „	1174 „	50 „
a nagy-almási 112 sz. tjkben A f		
2 rend.	278 hrszra	55 K
	279 „	320 „
3 „	359 „	1 „
	362 „	
4 „	370 „	2 „
	371 „	
5 „	408 „	1 „
6 „	2856 „	
	2857 „	
	2858 „	14 „
	2859 „	
7 „	4075 „	17 „
8 „	4156 „	10 „
	4160 „	
9 „	4208 „	4 „
	4209 „	
10 „	6046 „	1 „
	6048 „	
11 „	6158 „	19 „
	6159 „	
12 „	6164 „	22 „
13 „	6172 „	5 Ko-

ronára — ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az **1904. évi szeptember hó 2-ik napján d. e. 9 órakor** Nagy-Almás község házájánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10% át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadék-kepes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervény át szolgáltatni.

Algyógy, 1904. évi április hó 7-én.

A kir. jbiróság mint telekkvi hatóság.

Forgách,
kir. albiró.

Sz. 409—1904. kir. végr.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezen közhírré teszi, hogy a dévai kir. törvényszéknek 1904. évi 1648. számú végzése következtében Dr. Vlad Aurél szászvárosi ügyvéd által képviselt „Ardeleana“ pénzügyintézet javára Groza Nikulae ellen 70 K s jár. erejéig 1904. évi április hó 29-én fogantositott kielégítési végrehajtás útján le foglalt és 800 K-ra becsült következő ingóságok u. m.: cseplő és rostaló valamint buza tisztítógép nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek az algyógyi kir. járásbíró 1904. évi V. 76 számú végzése folytán 70 K tőkekövetelés ennek 1902. évi decz. hó 14-ik napjától járó 6% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 53 K 35 fillérben bíróilag már megállapított, költségek erejéig Nyiresmező községben végrehajtást szenvedő lakásán leendő eszközzésére **1904. évi július hó 14-ik napjának d. u. 1 órája** háttáridőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzés-

sel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Algyógyon, 1904. évi július hó 1 napján.

Ruszuly Imre,
kir. bir. végrehajtó.

Sz. 408—1904. vght.

Árverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a dévai kir. törvényszéknek 1903. évi 13460 számú végzése következtében Dr. Vlad Aurél szászvárosi ügyvéd által képviselt „Ardeleana“ javára Cazán Iuon és társai ellen 118 K s jár. erejéig 1904. évi április 28-án fogantositott kielégítési végrehajtás útján le foglalt és 800 K-ra becsült kö-

vetkező ingóságok u. m.: szarvasmarhák, kis cseplő postáló, és buza tisztítógép nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek az algyógyi kir. járásbíró 1904. évi V. számú végzése folytán 118 K tőkekövetelés, ennek 1902. évi szeptember hó 26-ik napjától járó 6% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 67 K 55 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig Mada községben végrehajtást szenvedők lakásán leendő eszközzésére **1904. évi július hó 18-ik napjának d. e. 10 órája** háttáridőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták s azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Algyógyon, 1904. évi július hó 1 napján.

Ruszuly Imre,
kir. bir. végrehajtó.

Nou croitor pentru Domni și dame în Orăștie.

Sub firma „Maria Plateck“ s'a deschis cu începere din Iulie a. c. o nouă

● ● ● CROITORIE DE VIENA ● ● ●

pentru Domni și pentru dame, în Strada ciorogarilor (Schuster-Gasse) Nr. 16, în Orăștie.

Conducătorul firmei e *Vasile Corvin*, care are o praxă de 13 ani în croitorii elegante din Viena și din alte orașe în țeară.

În această prăvălie se primește îndată și

| un învățacel. |

Pentru numeroase comănde, cari vor fi executate cu cel mai bun gust și chic, — se moagă.

1—4

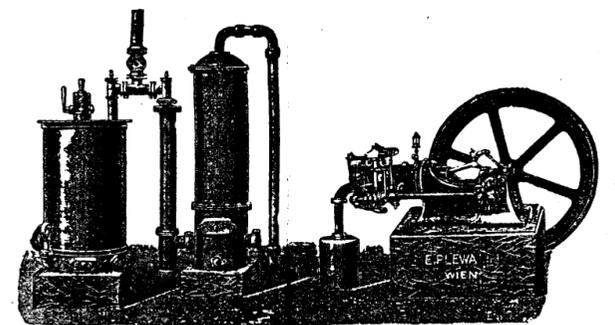
Conducerea croitoriei.

B. DÉNES, BUDAPESTA

VI. Văcei kőrut 61.

representantul și depositul general pentru Ungaria, a fabricii ces. reg. privilegiate de mașini și motoare, a inginerului *E. Plewa*, succesorul firmei *Brauner și Klasek*

— *Motoare de benzîn, gaz, petrolu și vapor*, 2—100 PH., locomobil de benzîn și petrolin 2—20 PH.

— Tot aceiași motoare provăzute cu arangement pentru gaz sugativ, reduc cheltueile de fiecare putere de cal pe oră cu 2—3 fileri!

Prețuri ieftine și condiții de plată favorabile!

— Catalog gratis și franco. —

○ Să primesc reprezentanți solizi în provincie. ○

Tiparul propriu, „Tipografia Nouă“, în Orăștie.

Vorbirea domnului deputat

DR. AUREL VLAD

— Ședința din 6 Iuliu nou. —

G. Sturmann, notar: Aurel Vlad!

Aurel Vlad. Onorată Camera! Față de guvernul actual mi-am exprimat deja neîncrederea atunci, când s'a prezentat înaintea dietei. Acum însă, când avem de-a face cu fapte de cărmuire ale guvernului, acum când cunoaștem politica lui și din declarațiunile cari le-a făcut, cunoaștem și spiritul în care vrea să cărmuiască țara, neîncrederea mea e mai mare, așa încât nu pot vota budgetul nici cu ocazia desbaterilor generale.

Guvernul actual a promis în programul său o multime de reforme, dar mijloacele prin cari execută aceste reforme dau însă la cea mai extremă neîncredere. Guvernul, după restabilirea ordinii parlamentare, care i-a reușit numai prin amenințarea cu clutura, a aflat de cuviință ca cel mai urgent lucru a se ocupa de sporirea lefurilor oficianților. Și anume în primul rând s'a apucat să reguleze leafa funcționarilor comitatens. Al doilea act al lui a fost acela, că a sporsit budgetul militar.

Faptul, că guvernul s'a ocupat prima oară cu ridicarea lefurilor oficianților comitatens, dovedește, că primul gând al guvernului actual a fost acela ca să câștige și să ademenească pe aceia, cari vor îndeplini misiunea de corteși la alegere.

Dacă avem în vedere avantajile pe cari le promite agenților administrativi, ușor ne putem da seamă, că aceștia sunt copiii răsfățați ai guvernului, iar guvernul știe ce face. Prin angajamentul acestor sarcini statul ia asupra sa astfel de greutăți, încât pe terenul reformei de dare și a politice sociale s'a făcut pe mai mulți ani imposibil, deoarece situația financiară a statului nu permite reforme pe acest teren. Cu toate că de ani de zile se cere de urgență reforma dării, lucru pe care l-au recunoscut chiar și miniștrii de finanțe, cu toate acestea prin angajamentul acestor sarcini, realizarea ori-cărei reforme de dare au făcut-o imposibil pe mai mulți ani. O reformă de dare corespunzătoare spiritului veacului nostru aduce cu sine, după cum însuși ministrul de finanțe a declarat, scăderea interimară a veniturilor statului. Deci prin aceea, că se măresc lefurile funcționarilor și se sporesc cheltuielile armatei, facem imposibilă reforma dării, care, dacă vrea să fie dreaptă și leală, trebuie să îmbrățișeze darea progresivă, minimumul de existență și neviolarea căminului, pentru că fără îndeplinirea acestor reforme înzădărori vorbim aici de situația mizerabilă a micului proprietar, pe care nu o putem îmbunătăți altfel, decât prin aducerea acestor reforme.

În cursul desbaterilor budgetului colegul meu, dl L. Hornyánszky, din partidul guvernamental, a descris în colorii triste situația proprietarilor mici. S'a ocupat și de acele cauze, cari au creat această situație. După părerea mea însă a scăpat din vedere astfel de cauze, cari au contribuit simțitor la agravarea acestei stări de lucruri. Situația tristă a micilor proprietari e de a se atribui în mare parte raporturilor administrative mizerabile. Agenții administrativi nu privesc poporul de concetățeni, ci de material bun de exploatat; iar judicatura în materie de transgresiuni urmărește ținta, de a înlesni administrației aducerea la sapă de lemn a țărânelui și a-i da în mână toiagul pribegiei ca să plece în America, în România sau în lumea largă.

Eu voiu ilustra cu pilde câtă dreptate am, de exemplu: un om, Ioachim Cosma din Burjuc — al cărui nume îl amintesc și intru în amănuntele acestei întrebări, ca să se vadă cât de rece și brutal se tratează cetățenii, — fără ca să fi fost avertizat pentru o păgubire de pădure i-a luat subnotarul vaca și i-a vândut-o fără licitație, cu 30 de coroane, de și vaca era vrednică 140 de coroane.

Ași putea cita nenumărate cazuri de asemenea natură, nu numai pe acest teren, dar și pe terenul judicaturei de transgresiune, unde se lucrează tot în acest spirit și peste tot bietul popor e așa de aspru pedepsit încât după achitarea unei astfel de pedepse e aproape nimic. Apela-re-a e admisă, dar judecătoria de gradul al II-lea de obicei aprobă sentința. Și conform legii privitoare la administrație, după două sentințe conglănsuitoare apelarea nu e permisă, și pedeapsa rămâne. Pedeapsa obicinuită la întâiul cas e 50—100—200 coroane, iar achitarea unei pedepse atât de mare pentru om sărac, e chestiune de existență. Destul, că administrația

noastră rea nu merită nici leafa ce a avut-o până acum, de cum să merite îmbunătățirea ei.

Domnul prim-ministru și-a motivat proiectul despre sporirea lefurilor, spunând, că prin asta s'ar îmbunătăți administrația. Mă rog ertați-mă administrația va fi poate mai scumpă, dar tot atât de rea ca și până acum. Va fi tot atât de rea, pentru-că oficianții dela administrație, — dacă n'au fost mulțumiți cu leafa lor de până acum vor primi și de astădată buni bucuși, sporirea de leafă, dar tot nu vor abdice de veniturile laterale de până acum.

Guvernul, pe cale administrativă ar putea să facă foarte mult pentru țărani, pentru micii proprietari, dacă peste tot i-ar zăcea la inimă chestia asta. Mult ar putea face mai ales, dacă legile despre pădurit li-ar pune în practică în așa chip, că nici pășunatul nu se facă cu neputință și nici creșterea vitelor să nu se zădărnicească. Eu care sunt dintr'un ținut, ai căru-l locuitorii trăesc așa zicând exclusiv din creșterea vitelor, am fost de nenumărate ori marșor cum prin practisarea și executarea greșită a acestor legi despre pădurit, poporul e despoiat de pășunat; pășunatul i se ia, și sârmanul de el e nevoit să sădiască păduri chiar și pe teritorile, pe cari foștii iobagi li-au cumpărat ca să le folosească drept pășune.

Mintuirea micilor proprietari nu e neapărat de lipsă numai din motivul că prin asta statul își câștigă mai mulți cetățeni supuși dărilor, ci și din motivul, că ei sunt așa zicând temelia țării, — că fără mântuirea și bunăstarea acestora nu poate țara să fie fericită.

Între astfel de împrejurări n'avem să ne mirăm dacă socialiștii cuceresc mereu teren, n'avem sa ne mirăm dacă lucrează cu așa rezultat ca în patria mai răstrânsă a domnului prim-ministru, în Bihor. Și să nu crează guvernul, că prin confiscarea foilor socialiste, prin arestarea și pedepsirea agitatorilor socialiști se poate pune capăt acestor mișcări socialiști; să nu creadă mai ales, că prin vărsări de sânge ca cea dela Aleșd, poate să stingă cu desăvârșire această mișcare. E nevoie de reforme radicale și nu de vărsări de sânge.

Vărsarea de sânge dela Aleșd are o deosebită importanță, pentru-că, am putea zice, a fost pusă la cale în mod oficial; autoritățile conduse de considerațiuni de partid au îndemnat poporul incult să ia parte la adunare. Să precizăm cele întâmplate. Partidul independentist a convocat adunare populară la Aleșd. Partidul dela putere a hotărât s'o zădărnicească și autoritățile numai decât au fost gata să se pună în mișcare (O voace din dreapta: *Povești*.) Nu-s povești cele ce spun, ci trista adevăr! Pretorii și notarii i-au trimis pe socialiști să spargă adunarea; dar autoritățile n'au luat măsuri să împiedice poporul, să nu calce peste hotarele permise de legi, și urmarea a fost că poporul sedus de autorități, a căzut jertfă baionetelor purtate de gendarmii chemați de aceleași autorități.

Un punct cardinal al programului mărturisit de actualul domn prim-ministru e liberalismul. Auzind aceasta declarație fără voie îți vine în minte de zicala latină *difficile est satyram non scribere*, pentru-că guvernul actual numai liberal nu se poate numi. Începând cu anul 1876, când stînga centrală a fuzionat cu partidul lui Deák, adică începând dela formarea partidului liberal, partidul acesta nu se poate provoca la o singură creațiune liberală. Într'un studiu apărut paremi-se în «Uj-Idők» se observă cu mult adevăr că la noi liberalismul s'a manifestat numai într'u facerea de treboșoare. Liberalismul ni-a adus instituția virilismului, care nu e instituție liberală, fiindcă asigură intereselor plutocrației. Partidul liberal cu o singură creațiune așa zisă liberală se poate mândri, cu legile despre căsătoria civilă. Dar legile acestea sunt atât de liberale, încât fără teamă li-ar putea pune în practică chiar și Țarul Rusiei. În programul dlui prim-ministru a găsit loc și revisuirea legii electorale, dar nu în urma ideilor sale liberale, nu din îndemnul său propriu, ci în urma unui pact încheiat cu partidul koșutist. Domnul prim-ministru, în vorbirea sa din urmă ni-a pus în vedere revisuirea acestei legi, și ni-a spus, că ce-i drept revisuirea asta nu se va putea face destul de vreme, ca la alcătuirea listelor electorale pentru anul 1905 să poată fi luată drept basă legea asta nouă, dar ni-a promis, că alegerile din 1906 se vor face pe baza acestei legi. Ei bine, nouile legi cu greu vor aduce reforme radicale.

E știut doară, că soarta partidului liberal e în strînsă legătură cu legile electorale de astăzi, e știut doară, că soarta partidului liberal e așa-zicând legată de legile electorale de astăzi. Partidul liberal a introdus dreptul de candidare a fișpanilor și a pretorilor care fapt numai liberal nu poate fi.

Ori ce reformă esențială, ori ce lărgire a dreptului electoral ar avea drept urmare disolvarea partidului liberal.

Că partidul liberal, care astăzi e la putere, cum înțelege liberalismul, si într-o cât respectează unitatea țării și egalitatea cetățenilor, ni-o lămurește împrejurarea, că legea despre regularea uniunii cu Transilvania a susținut până la altă dispoziție censul stabilit în mod interimar, de dieta dela Cluj, și acest cens liberal a fost acceptat și de legea electorală din a. 1874, așa încât într'o singură țară avem două legi electorale. Și ca să dovedesc, marea deosebire între censul electoral din Ardeal și din Ungaria mă provoc la împrejurarea, că în părțile ardeleni drept basă al dreptului electoral nu servește mărimea proprietății, nu pătratul de pământ, ci darea ce se plătește după un venit catastral de 84 fl. ...

Asta însă numai la sate e așa, căci în orașe cu magistrat darea nu trebuie să treacă peste 8 cor. 10 bani. Sau cu alte cuvinte, dacă cineva e locuitor în vr'un oraș, cu magistrat, ajunge dare de 8 cor. 10 fl. ca să fie alegător dar dacă e alegător într'o comună învecinată, pentru dobândirea aceluiași drept se cere dare de 35 cor. Anomalia asta va fi și mai eclatantă, dacă vom face o asemănare între cercurile electorale. Comitatul Hunedoara se bucură de fericirea că n'atrund din cercurile sale e în vigoare censul din Ungaria, iar în celelalte cense din Ardeal, si urmarea e, că în acest 5 singur cerc avem aproape atâția alegători, câți avem în toate celelalte împreună. Ca să ilustrez și mai bine cele zise, ajunge să amintesc că în cercul *Dobrei*, pe care de prezinte îl respresent eu, și care numără 87 comune, sunt 560 alegători, iar în cercul dela Baia de Criș, care nici în privința teritorului, nici în privința numărului comunelor nu e mai mare decât cercul meu, alegătorii sunt în număr de peste 5000. Avem cercuri notariale de 7 comune, în cari pe baza dării de pământ nu este un singur alegător. Observ, că cercul meu e învecinat cu cercul Făgetului. Odată, întreat de un țăran cunosător al rapoartelor din cercul Făgetului ce e pricina, că în acest cerc alegătorii nu plătesc decit 10 cor. dare, iar el plătește dare de 35 cor. și tot nu e alegător, n'am avut ce să-i răspund, decât că asta-i nedreptate. Asta, Onorată camera, în adevăr e nedreptate, și tristă lumină aruncă asupra constituționalismului și liberalismului maghiar, că această deosebire de censi a fost susținută până astăzi, cu toate că însuși legea consideră aceasta dispoziție ca o dispoziție interimară. Și chiar de aceea on. camera, văzând că on. guvern s'a ferit până astăzi de ori ce pas ce ar putea duce la o egalizare a censului, imi iau voie a întreba on. guvern, dacă are de gând ca prin reformele proiectate să pună capăt acestei stări de anomalie crasă.

Respectul legilor observat din partea guvernului i-a ilustrat și-l ilustrează de minune răspunsul dat de domnul ministru de culte Berzeviczy la interpelarea mea în chestia școlilor dela Zam. Regret, că la răspunsul acela n'am putut fi de față, dar fiind-că acest răspuns s'a dat în conțelegere cu domnul prim-ministru și fiind că cuprinde sancționarea ministerială a unei încălcări de legi, mă provoc la el numai ca să luminez cum respectă guvernul actual legile. Lucrul stă așa, că autoritățile cercuale și comunale de acolo au silit copii obligaiți se cerceteze școală, să umble la școala de stat, iar pe cei cari nu s'au supus acestei porunci i-au pedepsit cu amând în bani. Domnul ministru în răspunsul său dat la întrepelația mea a recunoscut acest fapt, dar a motivat porunca așa, spunând că aceea școală, adică școala confesională din Zam nu corăspunde — mai ales ce privește mărimea saletor — recerintelor legilor, și că prin urmare nici n'ar fi fost permis să se primiască în aceea școală atâția băieți obligaiți a cerceta școala. Dispoziția autorității cercuale a purces dară din respectul legilor. Și-apoi firește, procedura asta a fost scaldată în miera șovinismului, căci scaldată în

miera asta, ori ce nelegiuire ușor devine acceptabilă.

A spus că autoritatea cercuală o purces foarte corect.

Dar să presupunem că în adevăr sala din chestie n'ar fi fost destul de spațioasă să poată intra în ea toți copiii primiți la școală, nu a cercat a executa dispoziția unei legi călcând în picioare a altă dispoziție, legală care le dă drept părinților să-și dea copiii în școală în care vor. Legile despre instrucția poporală espres le dau părinților acest drept, și dacă copilul va cerceta școala confesională nu va putea fi pedepsit drept unul ce nu cerce-tează școlile, iar o procedura care are de scop să facă părinții să-și trimită copiii în altă școală decât cea în care vor ei să-i trimită, e o nelegiuire patentă, ce jignește legile despre responsabilitatea ministerială.

Spiritul de guvernare, cu alte cuvinte spiritul liberal al actualului guvern îl caracterizează și faptul următor. În H. Dobra a existat o casină, a cărei membrii au fost amestecați români, maghiari și ovari. În urma alegerii casina a fost prezentată ca cea care poartă vina la toate, și autoritățile — ca să abată luarea aminte a lumii dela isprăvurile lor — au dat goană asupra ei, așa încât încă sub ministerul contelui Khuen-Hédervary, casina a fost desființată, cu toate că desființarea asta n'a putut fi motivată prin nici un fapt concret. Casina nu ezista, dar se simția lipsa ei. Români din Dobra apoi și cei din Hunedoaras'au hotărât să înființeze una nouă. Și-au alcătuit statute, li-au înaintat spre înaintare, dinspre cea mai mare uimire a tuturor, domnul ministru de interne a refuzat să le aprobe sub pretextul, că în Ungaria naționalitățile nu pot înființa casine.

On. Casă! Introducerea legii despre egala îndreptățire a naționalităților, cea înțroducere pe care astăzi mulți vor s'o interpreteze fals, căreia vor să-i dea un înțeles la care alcătuitorii ei nici nu s'au gândit, înțeles diametral opus cu intențiile aceluia, — repet, introducerea acestei legi spune espres, că toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, sunt membrii egali îndreptății ai națiunii politice maghiare, și că această egală îndreptățire nu e mărginită decât în privința folosirii limbilor în oficii. Eu cred ca dreptul de întrunire și asociare nu are nimic de a face cu dreptul folosinței limbilor, deci în privința aceasta egala îndreptățire nu poate suferi restricțiune. Și cu toate că toți știutori de drept constituțional și administrativ consideră dreptul de asociare și întrunire de un efluss al libertății individuale, domnul ministru îl șterge cu o singură trăsură de condei.

Și tocmai acest fapt aruncă o lumină tristă asupra partidului și ideilor liberale, că dreptul de asociare și întrunire care formează dreptul cardinal al cetățenilor, nu e regulat prin legi. Acesta atâră întru toate dela volnicia a autorităților administrative și când s'a adus legea primitoare la judicatura administrativă s'a ocolit intenționat ca astfel de întrebări, cari sunt de natură pur constituțională și civilă, să fie cuprinsă în sferă de activitate a judecătorilor administrative.

(Scaunul prezidențial îl ocupă Dionisie Perczel, președintele dietei.)

În aceasta privință și-a rezervat domnul ministru dreptul discrețional. Vreau să scot în evidență încă un singur fapt, care de-asemenea formează hotărât și fățiș o călcare de lege. În Bistrița membrii congregaționali români au format club independent pentru propășirea intereselor lor. Acest club la propunerea cumnatului actualului ministru, fișpanului de-a-ocolo, a fost desființat de căpitanul de poliție, iar împotriva membrilor clubului s'a pornit cercetare pentru transgresiune.

On. Casă! Aceasta procedură a guvernului, respectivă a autorității din Bistrița e un atentat în potriua libertății civile și a dreptului de întrunire.

Iuliu Vancsó: Pentru ce a fost aceasta transgresiunea?

Aurel Vlad: A fost transgresiune pentru că nu știu care ministru de interne a liberat o ordonanță în care se spune, că pe bază de naționalitate nu să pot alcătuși reuniuni.

Iuliu Vancsó: E lucru clar!

Aurel Vlad: Din care lege rezultă? (Mișcare în centru.) De altfel îi mulțumesc colegului meu, că a slevat și aceasta chestie. Îi mulțumesc pentru aceea, pentru că ministrul a motivat aceasta procedură prin executarea legii de națio-

nalității referindu-se la introducerea aceleia, care spune tocmai contrarul la ceea ce domnul ministru vrea să deducă din trăsura. Introducerea din legea privitoare la egala îndreptățire a naționalităților enunță dreptul de egalitate ca un principiu fundamental general, care numai în privința folosinței limbilor este limitat, dar în ceea ce privește formarea partidelor politice legea nu conține nici o restricțiune. (Contraziceri în centru.) Iar ceea ce nu e oprit de lege, cel puțin ca jurist așa știu, e permis.

Iuliu Vancsó: Există partid național Român?

Aurel Vlad: O să mă ocup și de aceasta, dar tocmai aceasta întrebare a colegului meu, tocmai sulevirea acestei chestiuni dovedește că e de absurd punctul de vedere pe care să razimă dl ministru și colegul meu. În pune întrebarea dacă există partid național Român? Da, există. Și nici domnul ministru, nici altă putere nu va putea împedea existența aceluia, căci precum nu s'a putut împedea ca eu s'ajung pe baza acestui program, tot așa nu se va putea împedea să nu intre mai mulți, cu acelaș program, în acest parlament. Viitorul o va dovedi. Și dacă domnul ministru poate împedea existența partidului în provincie, nu va putea însă împedea — dacă noi o vom afla de consult — să validăm acel program aici, în parlament. Din punct de vedere constituțional acest lucru stă astfel, și în această privință ies pe teren cu oricare jurist public. Ori domnul coleg vrea să-i dea domnului ministru o așa putere discrețională ca și în parlament să poată face cu neputință alcătuirea unui astfel de partid. Eu cred, că nu. Dimpotrivă, cred că dreptul de imunitate ne apără de aceste volnicii ale domnului ministru.

Z. Lengyel: Dreptul de imunitate e numai pe hârtie.

Aurel Vlad: Multe sunt la noi numai pe hârtie. În mod legal aceasta nu se poate împedea. Domnii pot fi de părerea, că nu e la loc, că nu e cu scop, că nu e patriotic, dar nu pot piedea aceasta, fiindcă nu li-e cu putință.

Acum o să revin asupra chestiunii de naționalități accentuată în programul guvernului care chestiune în cursul desbaterilor a fost atinsă de mai mulți deputați, colegi de-ai mei.

Colегul nostru baronul Dionisie Bánffy a declarat alaltăieri, că el aderează la politica națională șovinistă maghiară, care să culminează în tendința ca naționalitățile în statul maghiar să fie contopite în toată privința și ca naționalitățile din Ungaria să fie stărpite; iar pentru motivarea acestei politici invoacă argumentul, că aceasta este singura politică directă, care asigură existența statului ungar pe viitor.

Zoltán Lengyel: Despre stărpire n'a putut vorbi. La asta nu mă aștept dela el!

Aurel Vlad: Mă rog iertați-mă, baronul Dionisie Bánffy a declarat, că aceasta e singura politică rezonabilă, dar dacă avem în vedere, că baronul Bánffy și în alte chestiuni importante a fost în rătăcire, lucru pe care l'a și recunoscut aici ulterior, atunci e foarte probabil și sunt aproape sigur, că e în rătăcire și în această chestiune. Pentru susținerea punctului său de vedere aduce argumentul, că în Europa nu există numai state naționale și că statele se formează sub egida principiului de naționalitate. Dintr'un punct de vedere baronul Dionisie Bánffy are dreptate, căci istoria ne dovedește, că imperiul german și Italia s'a consolidat pe baza principiului de naționalitate. Dar nu s'a poate afirma, că numai principiul de naționalitate a fost care a creat consolidarea acestor state, ci au contribuit la aceea și alți factori.

Daniel Molecz: Idealul național!

Aurel Vlad: Națiune la noi înseamnă, cel puțin după definiția legală, națiunea politică, pe când noțiunea de naționalitate nu este noțiune politică ci etnografică. Este adevărat, că unitatea Germaniei și a Italiei s'a format sub influința principiului de naționalitate. Dar pe terenul formațiunii de stat nu principiul național este singurul factor alcătuitor de stat, ceea ce e reiese din aceea, că cu toată unitatea imperiului german, germanul, francezul s'au italianul din Elveția nu dorește a face parte din Germania, Franța s'au Italia, ci persistă a rămănea Elvețian, fiindcă să simte bine ca atare; fiindcă să identifice cu statul și fiindcă statul îi voește binele. Tot așa e și la noi.

De ce nu dorește francezul din Belgia să fie cetățian al Franței?

Că în trecut ideea naționalităților a contribuit la alcătuirea statelor: e un fapt incontestabil, dar cu istoria în mână nime nu-mi va putea dovedi, că vre-un stat s'a dismembrat din cauza poliglotismului. Ideea de naționalitate numai atunci poate avea rol de idee și factor distrugător de stat, când vom inaugura o politică ca și cea profesală de baronul Bánffy și pe care o reprezintă și actualul guvern, căci

politica de naționalități a actualului guvern numai fructu atâta să deosebește de politica lui Bánffy, că acesta spune fățiș, că ce vrea, pe când actualul guvern nu o spune. (Ilaritate în stânga.)

Ca să dovedesc că deosebirea este numai aceasta, mă provoc la cele scrise foaia semi-oficială «N. P. Journal», care cunoaște bine intențiunile actualului guvern. «N. P. Journal» în articolul său de fond de ieri să miră cum de atacă bar. Bánffy și politica de naționalități a actualului guvern, când și prim-ministrul contelui Ștefan Tisza nu voiește alta decât baronul Bánffy.

L. Olay: Ar fi foarte bine dacă ar fi așa.

Aurel Vlad: Se poate că colegul Olay doarește aceasta, eu însă sunt convins că aceasta e adevăr.

«N. P. Journal» anume scrie următoarele: «Hinsichtlich der Nationalitäten politik ist uns offen gestanden dieses Misstrauen nicht recht verständlich, da ja prof Tisza offensichtlich den Nationalitäten gegenüber dieselben Wege wandeln will, welche der Abgeordnete von Szeged für die richtigen hält».

P. Nessi: Și poate e adevăr dacă a scris-o «N. P. Journal»?

A. Vlad: Nu numai pentru aceea e adevărat, ci însași faptele și declarațiunile prim-ministrului dovedesc că asta e adevăr.

Eu cred, că cea mai greșită politică națională e aceea, care ține incompatibilă existența naționalităților cu statul ungar.

Ca părerea mea și punctul meu de mănecare să-l pot dovedi cât mai bine, mă provoc la doi martori clasici. Unul e Ludovic Kossuth, celalt Francisc Deák. Mă provoc la ei pentru aceea, pentru că cele două partide mai mari din dietă urmăresc ideile acestor doi bărbați mari ai istoriei, or mai bine zis: numai se zice că urmăresc. (O voce din stânga: Noi le urmărăm!)
Aurel Vlad: Nici domnii nu le urmăresc, căci în chestia naționalităților și partidul independent e tot atât de șovinist ca și partidul guvernamental. Și că Ludovic Kossuth n'a fost șovinist dovedește clar o epistolă, care a adresat-o în 20 Iulie 1862 către contesa George Károlyi și în care epistolă se cuprinde și următorul pasaj:

(citește): «Maghiarii trebuie să se mulțamească cu rolul de primus inter pares, ear acela care vrea să stăpânească naționalitățile, acela sapă mormântul viitorului națiunii și rasei noastre».

G. Ugron: Asta e confederațiunea!

Aurel Vlad: Nu cu ocaziunea planului confederațiunii a zis-o asta Kossuth. Și că acesta i-a fost punctul de mănecare se poate vedea și din proiectul de lege despre naționalități prezentat la anul 1849 în dieta din Seghedin din partea prim-ministrului Bertalan Szemere. Dar reese asta și din proiectul de constituție făcut la anul 1851 în Asia-mică și care a fost răspândit și prin Ungaria. În acest proiect Kossuth singur zice: «aceste idei fundamentale formează convingerea mea veche».

Proiectul acesta de constituție din anul 1851 asigură naționalităților următoarele drepturi constituționale: întâiu, dreptul de întrunire în marginele cele mai largi și pe basă națională; alegându-și fiecare națiune prefect din sinul său. Și eu cred, că Kossuth n'a voit să atingă întregiatea țării. Spune mai departe proiectul acesta că fiecare comitat și comună se alcătuiește pe basă autonomică, alegându-și liber limba oficioasă; din aceasta reese, că comitatului și comunelor le stă în liberă voie de a-și statori limba oficioasă în administrare, în școala comunală și comitatensă și peste tot. Ba chiar nici în contra organizării gardei naționale pe bază națională n'a avut Kossuth nimic. (Contraziceri în stânga.) Acesta a fost punctul de mănecare al lui Kossuth dela 1848 încoaci și consecvent a și reprezentat ideile acestea, dar pe cât știu din partidul independent și 48-ist numai singur Mocsáry Lajos se identifice cu ideile acestea.

Voi trece acum la lămurirea punctului de vedere alui Francisc Deak, ca să arăt că guvernul actual nu urmărește politica națională a acestuia, politica națională a cărei scop e să lege naționalitățile de stat, să le câștige simpatia și iubirea. (O voce din dreapta: Încercare zădarnică.) Nu e încercare zădarnică. Voi arăta îndată de ce nu e zădarnică. Cu prilejul desbaterilor budgetare din anul 1871, ministerul de atunci a primit în budget o sumă mai însemnată cu scopul ca în Ujvidék să se ridice un gimnaz de stat cu limba de propunere sârbiască, pentru că înființarea unui astfel de gimnaziu, — după convingerea ministerului și a partidului Deak-ist de atunci — era o urmare firească a §-ului 17 din legea despre egala îndreptățire a naționalităților. În vorbirea ținută cu acel prilej, Francisc Deak a spus următoarele (citește): «Peste tot, dacă noi voim să câștigăm naționalitățile, nu vom ajunge acest scop prin încercările noastre de-ai maghiariza cu ori ce preț, ci numai dacă ne vom nizu să le inspirăm

dragoste pentru instituțiile maghiare. Două lucruri sunt incontestabile: ar fi barbarie să-i nimicim chiar și în cazul de n'ar fi așa numărăroși, abtragând că nrul lor ne face cu neputință nimicirea lor. Nu e în interesul nostru să ni le facem dușmani. Ele din partea lor sînt în aceeași situație. Dacă li-ar fi cu putință să se rumpă de noi și să alcătuiească o națiune puternică, ași înțelege poate eventualele lor aspirațiuni în acest înțeles; între împrejurările europene de astăzi însă asta e cu neputință. Ambele părți trebuie să tindă dară, ca împreună și una lângă cealaltă să trăiască în cea mai mare unire. Judecând nizuințele noastre din acest punct de vedere, aprob proiectul ministerului, de-a se ridica un gimnaz exclusiv sârbesc».

Această dispoziție a ministerului a fost — am amintit-o deja — o urmare, a §-ului 17 din legea despre egala îndreptățire a naționalităților. Francisc Deak și partidul său așa au interpretat paragraful acesta al legii amintite. Acest paragraf e și astăzi în vigoare, cel puțin pe cât știu eu nu există încă nici o lege prin care să se fi abrogat. Pun dară întrebare on. partid liberal, oare e de părerea că aceste vederi ale lui Deak corăspund firii legilor, și pun întrebarea că oare dacă acum ar ajunge pe tapet un astfel de proiect de lege vota-l-ar majoritatea? (Voci din dreapta: Nu!) Acest «nu» ne arată, că partidul liberal pe terenul politice naționale nu e condus de vederile luminate ale lui Francisc Deak, nu e condus de politica tradițională, care singură e în stare să atragă naționalitățile către stat.

Ca să lămuresc și mai bine punctul de vedere alui Deak, mai ales înaintea d-voastre, cari vă dați drept depositari ai spiritului și creațiunii lui Deak, imi iau voia să mai citez o enunțaiune politică, făcută de acest bărbat politic. La anul 1868, în ședința dela 14 Novembre, fiind vorba de budgetul ministerului de culte și instrucție publică, s'a ridicat deputatul sârb Miloș Dimitrievici și provocându-se la faptul că în acest budget obvine o poziție de 58,000 fl. sub titlul de ajutor pe seama școalei de cântare și muzică maghiară, — propune din partea sa să se mai ia în budget suma de 5000 fl. ca ajutor pe sama teatrului național sârbesc din Ujvidék. Ministrul de finanțe de atunci, din considerații de economie financiară, a combătut propunerea. (O voce din dreapta: Foarte cuminte.) Din punct de vedere financiar poate a procedat cuminte, dar să vedem ce spune Francisc Deak, măiestrul dvoastre în ale politice. Imi iau voia a vă ceti următoarele declarațiuni importante (citește): «Eu nici în chestia naționalităților nu vreau să fiu condus decât de principii, cari mi se par juste. Nici pe acest teren nu mă voi lăsa influințat de considerația, că membrii unei sau altei naționalități vor fi mai mult sau puțin mulțumiți; mă va conduce numai simțul meu de dreptate și echitate. Eu nu văd armonie între dreptate și faptul că statul, care în privință politică e stat maghiar unitar și nedespărțit, să cheltuiască din budgetul comun numai pentru teatrul maghiar, numai pentru instituții ce urmăresc cultivarea limbii maghiare, și nu și pentru instituții ce au de scop cultivarea altor limbi. Eu cred că sau le ajutorăm pe toate, sau nici una! Dacă nu suntem în poziția să le putem ajutura pe toate, să hotărăm că nu o ajutorăm nici pe asta. Dacă această instituție ar promova și cultura altor limbi, chestia ar fi alta. Eu is dară de părerea să nu primim nici poziția din budget și nici să votăm suma cealaltă». Cere dară să se șteargă ambele, pentru că: «nu vreau nedreptatea, chiar de ași avea din ea folos».

Acesta a fost punctul de vedere alui Deak, aceasta a fost dreptatea lui. Asta e politica tradițională, pe care dl prim-ministru pretinde că o urmărește, pe care însă — cum voi dovedi îndată — nu o urmărește. Acesta e punctul de vedere, care ne împacă și pe noi, pe care îl reprezentăm noi și de dragul căruia luăm asupra noastră chiar și acuza trădării de patrie.

Politica asta nu a dus la țântă, căci după moartea lui Deak toți s'au lăpădat de ea.

Géza Ballagi: S'au lăpădat de ea și naționalitățile!

Aurel Vlad: Naționalitățile nu! Dar dacă noi am greșit, greșala noastră pututu-i-a oare îndreptăți pe cei din partidul dela putere să greșască și ei? Dacă noi ni-am abătut de pe calea adevărată, oare asta v'a îndreptătit și pe dvoastre să vă abateți? Nu; șovinismul pe vremele acele nu era așa cras, așa exclusiv și nedrept, precum e astăzi.

Să analizăm acum politica de naționalități a guvernelor.

P. Sándor: Guvernul a greșit că a fost slab.

Aurel Vlad: A fost slab? Poate n'a fost atât de puternic ca astăzi, căci atunci în fruntea partidului liberal stătea Francisc Deak, care a declarat că nu vrea să susțină partidul nici prin corțesiri și nici cu ajutorul aparatului oficial; astăzi guvernul, ce-i drept, e puternic, dar nu doară pentru că ar fi prins rădăcini în stra-

turile largi ale națiunii, ci pentru că dispune de un aparat oficial, care-i dă în mână țara întreagă, o face să atârne dela voia lui.

P. Sándor: Atunci dta nu erai ales!

Aurel Vlad: Pentru aceasta, On. Cameră, e datorita partidelor opoziționale de a se îngriji, ca puterea asta a guvernului se fie strânsă în cercuri cât mai înguste.

I. Baross: Veselovszky cum a intrat aici?

Aurel Vlad: Așa, că a avut majoritate!

P. Sándor: Doar guvernul l'a ajutat?

Aurel Vlad: A avut majoritate și a fost în vigoare legea despre judicatură curială, care împiedecă ca voința majorității să nu se poată valida dacă înainte de aceea cum s'a întâmplat alegerea lui Ambrus Neményi la Cahul-Silvaniei? O știe asta și colegul G. Ugron. Sigur își va aduce aminte, că pe alegătorii opoziționali i-au înconjurat și împedecat de a merge la urnă.

Asta nu e poveste, ci adevăr. Simplemente a împedecat validitatea majorității și după ce a fost stabilit oara de încheiere, președintele a declarat de ales pe Neményi. A putut veni apoi alegătorii opoziționali, căci era târziu. Am ajuns în urmă și acolo, ca prin intrarea în vigoare a legii despre judicatura curială să fie împedecat astfel de abuserii.

Am arătat că declarațiunile actualului guvern în chestia naționalităților de multe ori sunt în contrazicere. Am dovedit că partidul guvernamental nu urmărește în chestia naționalităților politica lui Francisc Deak, care singură corespunde legii.

A zis dl ministru-președinte că nu vrea revizuirea legii despre naționalități și că e natural dacă naționalitățile țin la dreptul lor garantat prin lege, pe cari le-au câștigat pe baza declarațiunilor sârbătorești ale națiunii noastre. — Nu e adevăr însă că guvernul actual nu revidează legea despre naționalități, căci revizuirea paragrafului 17 al legii de naționalități se cuprinde în proiectul ministerului Berzeviczy § 13, care abrogă direct § 17 din art. de lege XLIV din 1868, la care m'am provocat, când am amintit de vorbirea lui Francisc Deak în chestia gimnasiului sârbesc. Pentru ce ar fi lipsă de revizuirea acestei legi? Nu e nici o lipsă de aceasta, pentru că deși legea despre naționalități cuprinde încă în sine paragrafi cari nu sunt încă șterși prin altă lege, nici guvernul actual, nici cele de mai nainte, nu le-au executat.

Între astfel de împrejurări revizuirea s'ar putea motiva numai așa, că abrogăm o lege, pe care nici când n'am respectat-o.

Scopul prin urmare ar fi să-i facă guvernului cu putință de a nu comite ilegalități, căci executarea legilor despre naționalități nu o poate asigura nici responsabilitatea ministerială, nici jurământul de încoronare al regelui, care jurământ garantează și executarea acestei legi.

Și dacă guvernele din trecut nu le-au revidiat ci le-au călcat în picioare, fără ca opinia maghiară șovinistă să le fi tras și să le tragă la răspundere, de ce să o facă guvernul actual? Acum cel puțin avem pe hârtie principii și dispozițiuni cu cari în cas de nevoie guvernul și-ar putea dovedi liberalismul. Proiectele de legi ale dlui Berzeviczy în urmările lor politice nu dovedesc că guvernul actual n'ar voi revizuirea acestor legi, ci dovedesc că și guvernul actual observă aceeași politică șovinistă pe care a desvoltat-o deunăzi deputatul Desideriu Bánffy.

Proiectele dlui Berzeviczy, cu cari la vremea lor mă voiu ocupa mai pe larg, de altminteri nu sunt decât o fățișe declarație de războiu raselor nemaghiare și un atac deschis îndreptat în contra culturii și existenței naționalităților.

Abtragând dela toate aceste proiectele dlui Berzeviczy jignesc autonomia confesiunilor și din dreptul lor de a susține școli, fac un drept ilusoriu.

Că acest proiect de lege e o statificare mascată, care îi asigură guvernului toate drepturile, dar sarcinile le lasă confesiunilor, e de prisos s'o dovedesc, căci reiese lămurit din însuși proiectul de lege.

Și când guvernul urmărește o astfel de politică de naționalități, vorbele dlui prim-ministru despre dragostea sa frățiască sunt numai fraze, fraze goale cărora nime nu le va da crezământ. Cunoscând politica guvernului în chestia asta și știind ce să ținem de bunăvoința și pretinsa dragoste a dlui prim-ministru, im vine în minte un proverb românesc: «Ferește-mă doamne de prieteni, că de dușmani mă știu feri și eu.» (Ilaritate mare în dreapta. Voci în stînga: Proverbul asta e maghiar!)

Aurel Vlad: E indiferent... (Sgomot continuu. Președintele clopoțește.) E indiferent, că oare e maghiar sau român, lucrul principal e, că e adevărat.

Zoltán Pap: Și camera e română?

Aurel Vlad: N'am zis-o. (O voce în dreapta: E slovacă.)

Aurel Vlad: On. Cameră! Cred că mi-am motivat în de ajuns neîncrederea față de guvern. Drept ce nu pot primi budgetul.